

Handläggare
Ehn Anna
Otterclou Tove
Wälivara Anna

Datum
2019-05-21
2019-06-05

Diarienummer
KTN-2019-0386
Redaktionell ändring

Kulturnämnden

Offentlig konst för Centralgaraget

Förslag till beslut

Kulturnämnden föreslås besluta

att godkänna upprättat förslag till konstprogram för konstnärlig gestaltning inom projektet Centralgaraget.

Sammanfattning

Kulturnämnden har avsatt medel för konstnärlig gestaltning i Centralgaraget. Det inledande arbetet med projektet har startat. Ett konstprogram har arbetats fram i enlighet med Uppsala kommuns riktlinjer för arbetet med offentlig konst.

Ärendet

Bakgrund

Centralgaraget är ett parkeringsgarage som ägs av Uppsala Parkerings AB och är beläget intill Uppsala Central. Parkeringsgaraget invigdes tillsammans med Stationsgatan den 7 december 2007. Centralgaraget är Uppsala innerstads största parkeringsgarage under marken och har en kapacitet på cirka 370 parkeringsplatser, varav ett antal är utrustade med laddningsstationer för elbilar. Centralgaraget erbjuder korttidsparkering samt hyra av parkeringsplats månadsvis. I Centralgaraget finns tillgång till viss service, så som biluthyrningstjänster samt bilreconditionering. Förutom Centralgaraget förvaltar Uppsala parkerings AB i dagsläget även Kvarnengaraget. Bolaget förvaltar dessutom all gatumarksparkering på allmän plats i Uppsala, vilket är cirka 10 000 parkeringsplatser och 2 500 platser på kommunal kvartersmark.

I och med Centralgaraget utbud och placering intill Uppsala Centralstation och resecentrum är det en publik plats för både hitresande samt boende i Uppsala. Detta tillför att medborgarna upplever utvecklingen att det blir mer konst i offentligheten samt kan bidra till en ökad trygghetskänsla i en kontext som kan upplevas som otrygg.

Förslaget

Initiativet för en konstnärlig gestaltning till Centralgaraget uppkom som önskemål av Uppsala Parkerings AB i samband med en upprustning av parkeringsgaraget som beräknas vara avslutad sommaren 2019. Avdelningen för offentlig konst har sedan 2018 ett särskilt uppdrag att arbeta mot de kommunala bolagen. Detta projekt är avdelningens första samarbete med Uppsala Parkerings AB.

I konstprogrammet lyfts värden för platsen och andra viktiga faktorer som spelar in i utformningen av den konstnärliga gestaltningen för Centralgaraget. Utöver konstprogrammet tillkommer medborgardialog som bidrar till projektets riktning vid urval och ligger till grund för konstnärens gestaltning.

Ekonomiska konsekvenser

I kulturförvaltningens budget för investeringsmedel för den offentliga konsten avseende Centralgaraget finns sammanlagt 1 200 tkr avsatta för platsspecifik konstnärlig gestaltning. Kostnaderna ryms inom antagen investeringsbudget.

Kulturförvaltningen

Sten Bernhardsson
Direktör, chef för kulturförvaltningen

Bilagor:

1. Konstprogram för offentlig gestaltning på allmän platsmark, Centralgaraget

Handläggare
Anna Ehn
Tove Otterclou

Diarienummer
KTN-2019-0386

Konstprogram för offentlig gestaltning på allmän platsmark, Centralgaraget

2019-05-14

Innehållsförteckning

Kulturförvaltningens uppdrag avseende offentlig konst	3
Konstprogram.....	3
Beslutsprocessen	3
Bakgrund	3
Förutsättningar för konstnärlig gestaltning i Centralgaraget.....	5
Dialog med medborgare	5
Värden knutna till platsen.....	6
Tänkbara platser	6
Kravspecifikation	6
Tidplan	7
Ekonomiska konsekvenser	7

Ägare Centralgaraget:
Projektledare kulturförvaltningen:

Uppsala Parkerings AB
Tove Otterclou

Kulturförvaltningens uppdrag avseende offentlig konst

Kulturnämnden ansvarar för kommunens konstnärliga gestaltungsprojekt, konstinköp och konstsamlingar. Inom kulturförvaltningen ansvarar avdelningen för offentlig konst för konstnärliga gestaltungsprojekt i utomhus- och inomhusmiljö, konstinköp vad gäller konst avsedd för offentliga miljöer i Uppsala kommun, reparationer och underhåll av den offentliga konsten samt pedagogiskt förankringsarbete kring den offentliga konsten. Genom Uppsala kommuns styrdokument, Mål och budget, samt kulturnämndens verksamhetsplan anger de förtroendevalda politikerna de övergripande målen samt de ekonomiska ramarna för den offentliga konsten. Konstären, där konstnärliga bedömningar ingår, hanteras och verkställs av sakkunniga tjänstepersoner och experter inom kulturförvaltningen.

Konstprogram

Konstprogrammet är ett övergripande dokument som beskriver förutsättningarna för de konstnärliga insatserna med utgångspunkt i Mål och budget, kulturnämndens verksamhetsplan och beslut om investeringsmedel för konstnärlig gestaltning. Det handlar om förutsättningar, process, riktning, platser och offentlig konst i dynamiskt samspel med platsen och de verksamheter samt brukare som platsen är ämnad för. Konstprogrammet innehåller förslag på möjliga ytor för konst, ledord och unika värden för det aktuella projektet, historik för platsen och intentioner om vad konsten skulle kunna tillföra.

Beslutsprocessen

Beslut rörande den konstnärliga gestaltningen för Centralgaraget följer Uppsala kommuns riktlinjer för offentlig konst. Projektledare från kulturförvaltningen kommer att arbeta med förvaltningens sakkunnigrupp och med en konstkommitté för projektet som utgörs av representanter från närliggande verksamheter. Därtill föreslås även att konstnären för dialog med medborgare för att inhämta värdefulla ingångar att ha i åtanke under det konstnärliga gestaltungsarbetet. Inledningsvis kommer projektledaren att presentera ett brett urval av konstnärer ur vilket sakkunnigruppen tar fram ett förslag om tre till fem konstnärer och slutligen till vem av dessa konstnärer som bäst svarar mot de uppsatta kriterierna och därmed tillfrågas om uppdraget. Inför det slutgiltiga beslutet kommer projektledaren att samråda med konstkommittén.

Bakgrund

Centralgaraget är ett parkeringsgarage beläget intill Uppsala Central och hör till området kring resecentrum. Parkeringsgaraget invigdes tillsammans med Stationsgatan den 7 december 2007. Det förvaltades först av Uppsala Kommun Fastighetsaktiebolag, men sedan 2015 äger och förvaltar det kommunala bolaget Uppsala Parkerings AB parkeringsgaraget. Centralgaraget är Uppsala innerstads största parkeringsgarage under mark och har en kapacitet på cirka 370 parkeringsplatser, varav ett antal är utrustade med laddningsstationer för elbilar. Centralgaraget erbjuder korttidsparkering samt hyra av parkeringsplats månadsvis. I Centralgaraget finns tillgång till viss service, så som biluthyrningstjänster samt bilrekonditionering. Förutom Centralgaraget förvaltar Uppsala Parkerings AB i dagsläget även Kvarnengaraget. Bolaget förvaltar dessutom all gatumarksparkering på allmän plats i Uppsala, vilket är cirka 10 000 parkeringsplatser och 2 500 platser på kommunal kvartersmark.

Uppsala Parkerings AB:s uppdrag innefattar bland annat att inom Uppsala kommun förvärva, uppföra och förvalta parkeringsanläggningar för cyklar och bilar samt därmed bedriva förenlig verksamhet. I uppdraget ingår också operativ parkeringsverksamhet på allmän platsmark. Uppsala Parkerings AB ska vara ett redskap för att skapa ändamålsenliga kommunala parkeringar för både cykel och bil och därmed bidra till stadens utveckling och ett mobilitetsperspektiv på resande. Bolaget ska arbeta strategiskt utifrån kommunens övergripande mål om att öka andelen gång-, cykel- och kollektivtrafik samt minska trafikens miljöbelastning genom parkeringsstyrning, bland annat genom fler avgiftsbelagda parkeringar och höjda avgifter. Bolaget ska bidra aktivt till ett högt utnyttjande av parkeringsgaragen i innerstaden och bidra med sin kompetens i utformningen av kommunens parkeringsstrategi. Initiativet för en konstnärlig gestaltning till Centralgaraget togs av Uppsala Parkerings AB i samband med en upprustning av parkeringsgaraget som beräknas vara avslutad sommaren 2019. Detta tillför att medborgarna upplever utvecklingen av mer konst i offentligheten. Konsten kan också tillföra en ökad känsla av trygghet och skapa en attraktivare miljö.

Området kring Centralgaraget är starkt präglad av infrastruktur och centrala Uppsalas utveckling. Godsmagasinet vid gamla Östra station karaktäriseras idag av hantverk, kultur- och restaurangverksamhet. I närhet till garaget finns också Regionens hus och Stationsgatan 12 som är Uppsala kommuns medborgarkontor samt arbetsplats för ett flertal kommunala instanser. Vid det närliggande Vaksalatorg finns Vaksalaskolan, en av Uppsalas mest prominenta byggnader ur ett byggnadsarkitektoniskt perspektiv. Byggnaden uppfördes mellan 1925-1927, i nyklassicistisk stil. Arkitekt för skolan var Gunnar Leche, Uppsalas stadsarkitekt mellan 1920-1954. Det är också en av de första byggnaderna Anders Diös byggde i Uppsala. Sedan 2002 klassificeras byggnaden som ett byggnadsminne enligt Länsstyrelsen i Uppsala län. Vid Vaksalatorg finns också Uppsala Konsert och Kongress sedan 2007, på samma plats som det tidigare Musikens hus låg. Det samtida arkitektoniska uttrycket står Henning Larsen Tegnestue bakom. Byggnaden har kallats "Kristallen" baserat på sina vinklade metallplattor längs fasaden som påminner som en slipad ädelsten. Från garagets entré finns två hotell i direkt anslutning som tillgängliggör besök till alla dessa närliggande verksamheter och institutioner.

En tillbakablick i området visar på en stark industrihistoria kring Centralgaragets placering. Ett exempel på detta är Storgatan 30 där ett flertal industrier och företag med olika produktioner har huserat och det finns ett flertal exempel. Uppsala Optiska Industri AB hade under en tid sina lokaler på Storgatan 30. Företagets historia inleddes 1857 med en instrumentfabrik och under mitten av 1900-talet inrättades ett sliperi för speciella glasönglas. År 2002 upphörde produktion i Uppsala, men företaget lever kvar som grossist på annan adress. Valfrid Andersson Sadelmakeri AB grundades runt 1888 och blev aktiebolag 1930. Produktionen startade med sadlar, träns och andra sadelmakeriartiklar men utvecklades under tiden mot andra lädervaror som väskor och cykelsadlar bland annat. AB Uppsalabröd startade sin verksamhet 1925 och producerade olika varianter av spis- och knäckebröd. AB Wasabröd köpte upp företaget som lade ner verksamheten i Uppsala 1970. Fyris tryck som startades 1945 bedrev verksamhet i lokalen under en tid. Företaget har fortfarande tryckeriverksamhet i dagsläget, men på annan adress. Även Uppsala Regummering hade en filial på Storgatan 30. Uppsala Fabriks- och Handtverksförening köpte byggnaden på platsen och den invigdes som hantverkshus 1951. I dagsläget ligger hotell Park Inn på Storgatan 30.

I nära anslutning fanns även Nymans verkstäder som bildades 1873. Vid sekelskiftet expanderade verksamheten och runt 1920 hade Nymans verkstäder verksamhet i hela kvarteret Noatun mellan Salagatan, Väderkvarnsgatan, S:t Persgatan och S:t Olofsgatan. Under 1940-talet var Nymans verkstäder Uppsalas största företag och norra Europas största cykeltillverkare. Företaget genomgick förändringar och utvecklades successivt mot slutet på 1970-talet.

I dagsläget finns ett flertal restaurangverksamheter i området och historiskt har även livsmedelsindustrier funnits nära platsen där Centralgaraget ligger idag. Exempel på detta är ett mejeri och en karamellfabrik. I nuvarande kvarteret Sivia etablerade sig Uplands Mejeri AB 1871. 1911 flyttades mejeriet till andra sidan Vaksalagatan och övergick från traditionellt hantverk till modern industri. 1997 lades mejeriet ned. Lundholms karamellfabrik startade sin verksamhet under 1888 i en lokal mittemot Uppsala Mejeri och flyttade senare till Bangårdsgatan 13 där en hel fastighet annekterades för framställning och försäljning av konfekt. Företaget levde vidare i olika former och olika ägarskap fram till 1967. På Väderkvarnsgatan 26 låg Carlsson & Jansson Marmorsliperi och Wilhelm Nilsson Stenhuggeri som båda startade sina verksamheter år 1920. Marmorn hämtades främst från Kolmården och grå granit till stenhuggeriet hämtades från Jälla gård. Eskilstunabaserade Bolinder & Munktell AB startade ett dotterbolag i Uppsala 1935. Företagets huvudsakliga verksamhet var försäljning av jordbruksmaskiner och under en period vad verksamheten förlagd till Salagatan 28. Motorcentralen och Uppsala bil och gummi AB hade sin verksamhet på Storgatan 22, nära dagens placering för Centralgaraget och utgör en historisk anknytning till bilens närvaro kring denna plats.

Det finns idag en stor del offentlig konst i nära anslutning till Centralgaraget i hela området som räknas till resecentrum. Utanför det gamla stationshuset finns Näckens polska av Bror Hjorth, 1967. I Centralpassagen som löper under perrongerna finns två verk av Tony Cragg, Discussions och Chain of events, 2005. Invid busstorget samt mot Vretgränd finns verket Ledljus av Helena Laukkanen och Gert Ove Wågstam, 2011. Utanför Centralgaragets entré finns tre offentliga konstverk intill hotellet Radisson Blu's byggnad; Lilla tåget av Pernilla Sylwan, Skruvarna av Katarina Persson samt Avhopp av Maria Lewis, alla 2013. En bit söderut längs Stationsgatan utanför Juvelen finns verket Silent Water/Hiljainen Vesi av Laura Könönen som invigs under 2019.

Förutsättningar för konstnärlig gestaltning i Centralgaraget

Konst i offentlig miljö kan sätta fokus på en plats, ge estetiska upplevelser, stimulera till samtal och ge möjlighet till reflektion. Konsten kan bryta invanda mönster, skapa debatt, ifrågasätta och ge nya dimensioner. Konst som är en del av stadsbilden kan bidra till att väcka intresse för och synliggöra en plats. Den kan skapa mötesplatser, verka identitetsskapande, ge platsen en unik karaktär och bidra till känslan av trygghet.

I arbetet med den platsspecifika gestaltningen för Centralgaraget ingår det i konstnärens uppdrag att utgå från den aktuella platsen och medborgare som vistas där, samt närområdets karaktär och historik. Det är därför viktigt att konstnären tar avstamp i konstprogrammets innehåll. Det ses som värdefullt att ta vara på tankar och synpunkter som framkommer genom medborgardialogen samt att erbjuda redskap att förstå och förhålla sig till de konstverk som planeras för tunneln. Den konstnärliga gestaltningen ska vara en integrerad del av platsen samt ha en trygghets- och säkerhetsaspekt, särskilt utformad i samråd med stadsbyggnadsförvaltningen och Uppsala Parkerings AB. Därtill är det av stor vikt att konstnären ges fritt tolkningsutrymme, för att säkerställa att konsten inte blir styrd och att den konstnärliga gestaltningen ska kunna vidhålla integritet.

Dialog med medborgare

Med en dialog skapas en möjlighet för medborgare att komma med åsikter om aktuella konstprojekt. All dialog med medborgare i processen är rådgivande, inte beslutande. Dialogens mål är att öka transparensen och inflytandet i processen. Dialogens mål är att öka transparensen och inflytandet i processen. Dialogarbetet kan också ingå i konstnärens förberedande arbete. Dialogen i detta projekt

kommer bestå av en konstkommitté bestående av representanter från verksamheter eller intressegrupper som verkar i området samt ett dialogtillfälle där platsens brukare får tillfälle att bidra med sina åsikter. Det som framkommer ur medborgardialogen kommer bidra till värden knutna till platsen samt utgöra en del av den grund som konstnärsvalet baseras på.

Värden knutna till platsen

Den konstnärliga gestaltningen kommer att ingå som en del i kvaliteterna i Centralgaraget som ska fungera identitetsskapande och verka för en miljö som bidrar till konstupplevelser kring hela resecentrum. Platsens unika karaktär och lokala historia är värdefullt för konstnären att utgå ifrån. Uppsala Central har sedan tillkomsten i mitten av 1800-talet haft en viktig roll för hela Uppsala, som universitetsstad, ärkestift, besöksmål samt kulturellt och kommersiellt centrum. Sett till antalet resenärer är Uppsala Central Sveriges näst största pendelstation. Här passerar dagligen cirka 45 000 människor, alltifrån boende, besökare, turister, pendlare, cyklister med flera. Uppsala Central har en nära koppling till både Stockholm och Arlanda flygplats, vilket skapar förutsättningar för goda kommunikationer till övriga Sverige och världen.

Centralgaragets omgivning präglas av ständig utveckling men också av historia värd att lyfta. Kommunikation och infrastruktur är viktiga beståndsdelar, både mellan människor och platser. Turism, kulturverksamheter, handel och restauranger levandegör området och skapar en attraktivitet och mervärde för människor som vistas på platsen. Industri och produktion präglar platsen historiskt då verksamheter inom livsmedelsindustri, verkstäder och produktion existerat på platsen i olika epoker och former.

Centralgaraget är Uppsalas största centrala parkering under jord och möter en stor grupp brukare med olika behov. Korttidsparkeringen möjliggör parkering för de närliggande hotellens gäster, hitresande som ska besöka stadskärnan eller den som behöver parkera bilen inför vidareresa med tåg eller kollektivtrafik. Uppsala Parkerings AB:s målbild för Centralgaraget är att det ska vara ett tryggt och trevligt parkeringsgarage med en personlig prägel. På platsen finns en utarbetad punktbelysning för att skapa en hemtrevlig känsla, och garaget är ämnat att återge en känsla som stämmer överens med Uppsalas officiella slogan, "Välkommen hit, välkommen hem". Önskemål om att spegla Uppsala stad och verksamheten lyfts i samråd med bolaget. Uppsala Parkerings AB:s arbete präglas även av genusfrågor i samband med säkerhetsarbetet och önskar att konsten kan spegla det i någon form.

Tänkbara platser

Platsen för den konstnärliga gestaltningen är inomhus i garaget, med eventuell möjlighet att använda fordonsentrén samt entrén för fotgängare. Marken inne i tunneln behöver förbli orörd för att beakta trafiksäkerheten och bibehålla markeringar skapade för att underlätta navigering i garaget.

Kravspecifikation

I valet av konstnär ska mot hela kommunens konstsamling beaktas kvalitet, mångfald, åldersspridning och genus för att få en så jämlik samling som möjligt. Konstnärens gestaltning ska ta vara på de värden projektet tagit fram för platsen som helhet samt fungera i utomhusmiljö. Önskvärt är att konstnären tar hänsyn till kommande medborgardialoger och har erfarenhet att involvera medborgare i sitt skapande. Den offentliga gestaltningen ska bidra till en stimulerande och trygg miljö för medborgare att vistas på, vara en integrerad del i platsen samt ha en trygghets- och säkerhetsaspekt. Konsten ska också vara tillgänglig och angelägen både i nuet och över tid, samt bidra till att utmana invanda föreställningar och väcka frågeställningar om vad konst kan vara.

I den breda urvalsprocessen söks en konstnär som uppfyller de kriterier och önskemål som nämns i konstprogrammet, där samråd sker med konstkommittén innan slutgiltigt beslut i kulturförvaltningens sakkunniggrupp om vilket konstnärskap som bäst svarar upp mot konstprogrammet innan denne tillfrågas om uppdraget. Därtill är det liksom tidigare nämnt av stor vikt att konstnären ges fritt tolkningsutrymme i sitt skissuppdrag för att den konstnärliga gestaltningen ska kunna vidhålla integritet och inte blir styrd.

Den konstnärliga gestaltningen ska ta vara på de värden projektet tagit fram för platsen som helhet samt fungera i en offentlig miljö. Trots att garaget befinner sig under jord bör platsen betraktas som utemiljö. Material för konst ska klara slitage samt väderförhållanden samtliga årstider. Konstverken ska klara rengöring och klottersanering med kemikalier och högtryckstvätt. Den konstnärliga gestaltningen bör utformas med ändamålet att fungera i samklang med rådande kulörkonceptet för platsen.

Gestaltningen ska ta särskild hänsyn till trafiksäkerhet, trygghetsaspekt, hållbarhet samt kommande medborgardialoger. Konsten ska vara tillgänglig och angelägen både i nuet och över tid. Konstnären för uppdraget ska i sin gestaltning ha ett samtida konstnärligt uttryck, ha kunskap om material och hållbara tekniska lösningar för offentlig miljö. Önskvärt är även att konstnären har tidigare erfarenhet av offentliga uppdrag. Konstnären bör kunna arbeta med en omfattande tematik som främjar en trygg och behaglig upplevelse och samtidigt bibehålla en konstnärlig skärpa och ha ett tydligt formspråk. En förutsättning för konstnärens arbete är att förhålla sig till platsspecifik ljussättning.

Tidplan

Tidplan för arbetet med den konstnärliga gestaltningen beräknas pågå under 2019 och 2020. Skissperioden beräknas pågå i tre månader med presentation under hösten 2019. Möten med ansvarig projektledare från avdelningen för offentlig konst sker kontinuerligt enligt överenskommelse. Konsten beräknas finnas på plats i garaget och invigas under 2020.

Ekonomiska konsekvenser

En årlig summa av Uppsala kommuns investeringsmedel avsätts för offentlig konst. I kulturnämndens driftsbudget avsätts ytterligare medel för reparationer och underhåll. Kulturnämnden beslutar om detaljerad fördelning av investeringsmedlen. Konstnärliga gestaltningsuppdrag över 600 tkr hanteras av kulturförvaltningens avdelning för offentlig konst och tas vidare till kulturnämnden för beslut om konstprogram och gestaltningsuppdrag. En sakkunniggrupp bestående av fyra till fem personer med expertkompetens inom konstområdet beslutar om konstnärer för projekten. Gruppens möten protokollförs och diarieförs. Anskaffning av konst sker i enlighet med lagen om offentlig upphandling (2016:1145).

Utifrån fördelade investeringsmedel finns en avsatt budget för den konstnärliga gestaltningen vid Centralgaraget som innefattar skissuppdrag till konstnären, konstnärligt arvode och kringkostnader. I konstnärens uppdrag ingår att i sitt skissförslag presentera den ekonomiska fördelningen mellan material, arvode, underentreprenörer med mera. Projektledaren från kulturförvaltningen är ansvarig för budget, planering, tidplan, förmedling, konstverkets hållbarhet över tid och kontakt med berörda parter.